

Utredning i Hästevik

Fastighet Hästevik 2:32 | Torslanda socken
Särskild utredning 2013 | Göteborgs kommun

Sara Lyttkens

ARKEOLOGISK RAPPORT FRÅN
GÖTEBORGS STADSMUSEUM
ISSN 1651-7636
© Göteborgs stadsmuseum 2013
Norra Hamngatan 12
411 14 GÖTEBORG
www.stadsmuseum.goteborg.se

REDAKTION
Else-Britt Filipsson
Ulf Ragnesten
Tom Wennberg

OMSLAGETS GRAFISKA FORM
Mimmi Andersson

Omslagsfoto: Utsikt från utredningsområdets högsta punkt. Foto mot väster.

TOPOGRAFISKA OCH EKONOMISKA KARTAN
© Lantmäteriverket. Medgivande 507-98-3211

KARTOR FRÅN STADSBYGGNADSKONTORETS DATABAS
© Göteborgs Stadsbyggnadskontor

Fastighet Hästevik 2:32

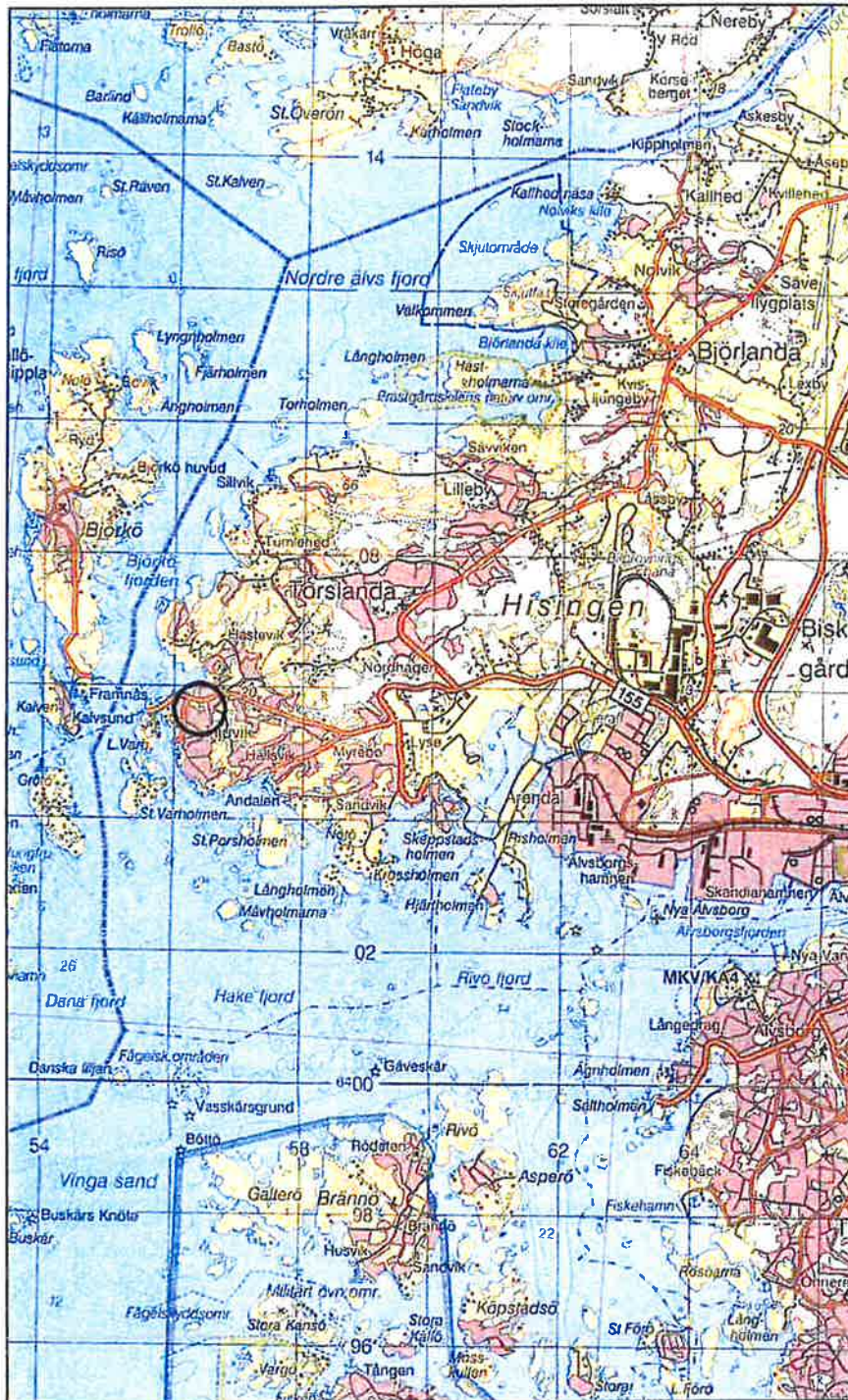
Särskild utredning

INLEDNING

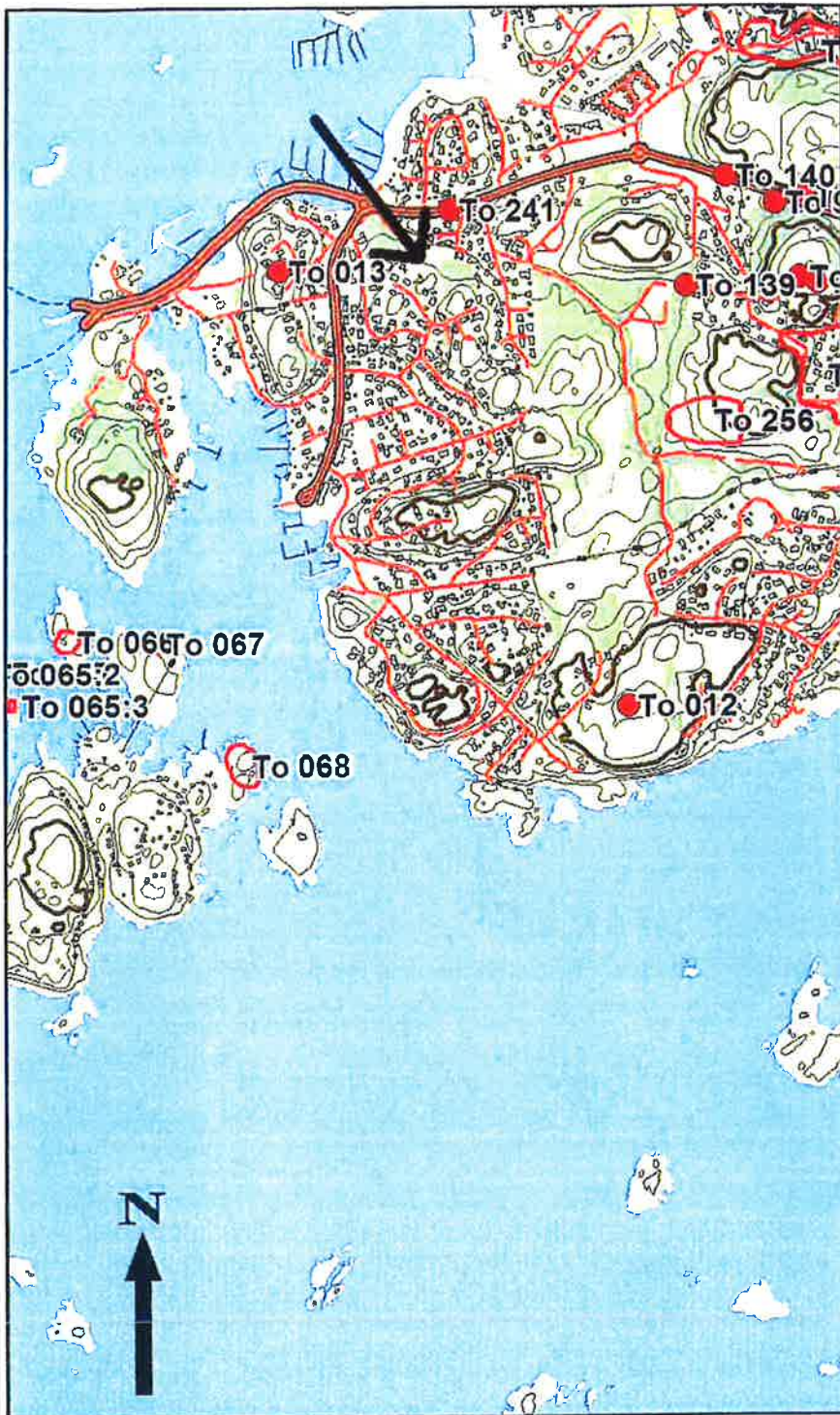
På uppdrag av länsstyrelsen i Västra Götaland har Göteborgs stadsmuseum utfört en särskild utredning på fastigheten Hästevik 2:32 i Torslanda socken, Göteborgs kommun. Detta med anledning av exploatering i form av husbygge som skall göras på plats. Utredningen utfördes under två dagar i juni 2013 av två arkeologer från Göteborgs stadsmuseum och innebar en grundlig inventering av området samt grävandet av provgropar och mindre handgrävda schakt. Målet med undersökningen var att kartlägga utredningsområdet i syfte att ta reda på ifall någon okänd fornlämning berörs av aktuellt arbetsföretag. Inga historiska eller förhistoriska fynd, anläggningar eller kulturlager framkom på området och inga arkeologiska hinder för byggnation finns på plats. Vidare undersökning av den berörda ytan inom fastigheten anses inte nödvändig.

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

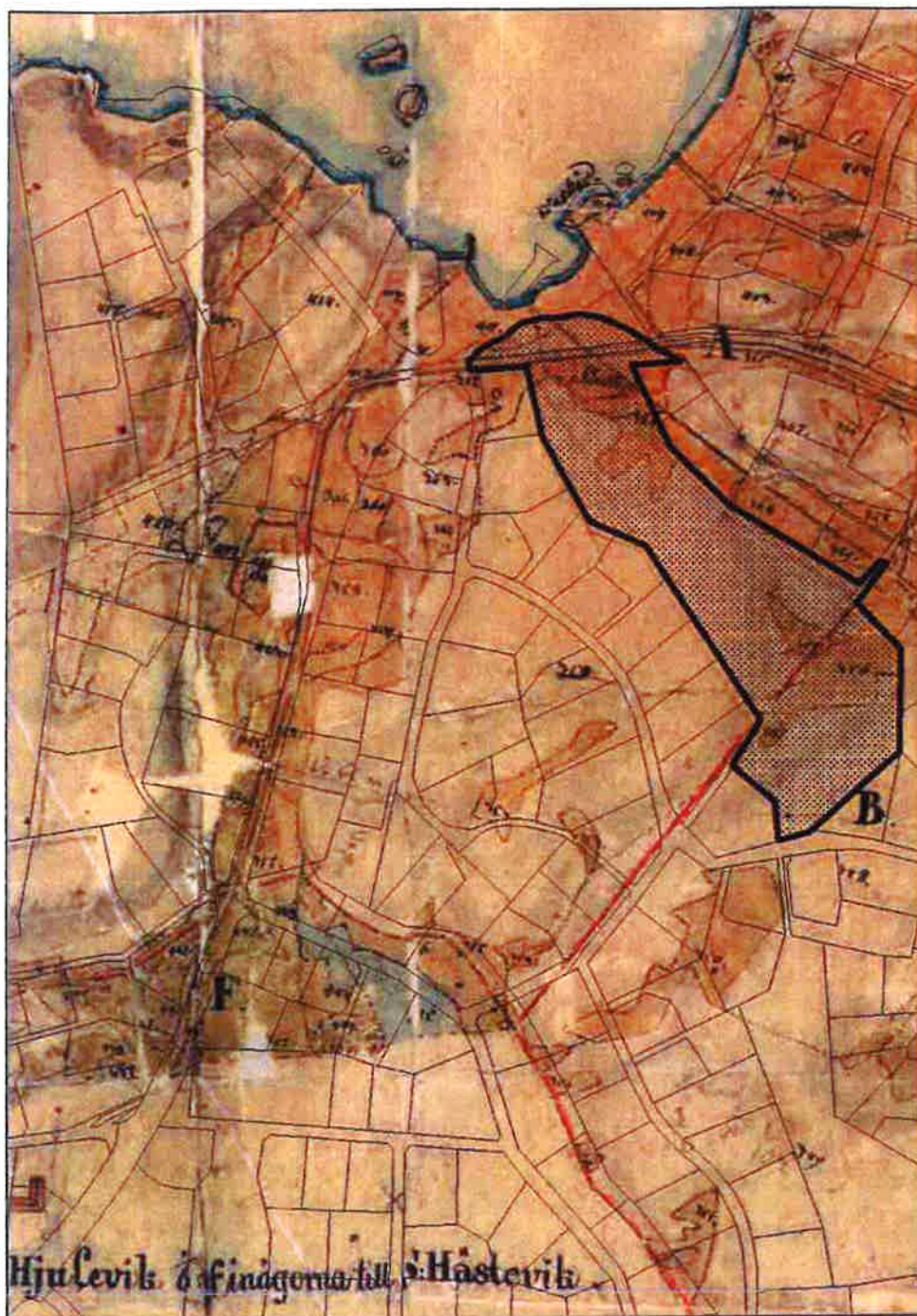
Länsstyrelsens beslut nr:	431-1020-2013
GSM dnr	253/13
Uppdragsgivare:	Majvik Bostäder AB
Läge:	Torslanda socken, nära Hjuviksvägen Göteborgs kommun (figur 1-3)
Ekonomisk karta:	7B 1b
Koordinater i rikets nät:	X 133 094 / Y 6398 990 (SWEREF99 TM)
Grävningsorsak:	Husbyggnation
Grävningsinstitution:	Göteborgs stadsmuseum
Datum för undersökning i fält:	2013-06-25--2013-06-26
Undersökt yta:	Cirka 2 hektar (extensivt) 20 meter ² (intensivt)
Antal arkeologtimmar i fält:	32
Antal maskintimmar:	-
Platsledare:	Ulf Ragnesten
Övriga deltagare i fält:	Sara Lyttkens
GSMA nr:	130003

Figur 1. Utredningsytans läge i Göteborgs kommun. Blå kartan, skala 1:100 000. Norr är uppåt i bild

Figur 2. Utredningsytans läge samt omgivande fornlämningar på fastighetskartan.
Skala 1: 20 000

Figur 3. Historisk karta från 1839 över Hästevik (Lantmäteriet-Historiska kartor). Utredningsområdet utmarkerat i svart. Inom ytan syns glänta A (SÖ), trädgårdsmark B (NÖ) och odling/betesmark C (N) samt stigen som skär genom glänta A (jämför figur 4).

Figur 4. Glänta/gammal odling- eller betesmark (A), gammal trädgårdsmark (B), gammal odling- eller betesmark (C) inom utredningsområdet. Gul streckad linje markerar stig som genomlöper gläntan i söder. Norr är uppåt i bild.

Figur 5. Provgropar och anläggning A1 inom utredningsområdet. Norr är uppåt i bild.

TOPOGRAFI OCH FORNLÄMNINGSMILJÖ

Utredningsområdet Hästevik 2:32 är beläget vid kusten intill Majviks småbåtshamn på den västra delen av Hisingen i Göteborgs kommun (figur 1-2). Området utgörs i huvudsak av hållmark med större och mindre bergsryggar med mellanliggande skogssvackor och plana, gräsbevuxna gläntor bestående av gammal odling- och betesmark, vilket även styrks av en laga skiftes-karta från 1839 (Lantmäteriet). I handlingarna tillhörande denna karta kan läsas att området bestod av odling- och betesmark samt av sandiga bergsdrågor och berg (figur 3-4). Det varierar kraftigt i höjd i området och högsta punkt i området mäter cirka 26 meter över havet (S) och lägsta höjd i området ligger på cirka 4 meter över havet (N). Idag är området beläget cirka 40 meter från havet. Utredningsområdet ligger vackert i landskapet, inklämt mellan ståtliga villor och välskötta trädgårdar. Området begränsas i norr av Hjuviksvägen/Hjuvik Bryggväg, i syd av Skagens Fyrs väg och ett par större villor samt i väst och i öst av större villaområden (figur 4-5). I anslutning till exploateringsområdet finns ett flertal fornlämningar och övrigt kulturhistoriska lämningar, exempelvis boplatser, förmodade gravar och fyndplatser för flinta (figur 2). På exempelvis RAÅ Torslanda 13:1, cirka 165 meter väster om utredningsområdet har det tidigare funnits en stensättning och på RAÅ Torslanda 241:1, cirka 80 meter nordväst om området har man funnit ett flintspånfragment (FMIS). Fornlämningar likt dessa var det som i första hand eftersöktes på utredningsområdet.

TIDIGARE FYND OCH UNDERSÖKNINGAR

Inom utredningsområdet har inte tidigare gjorts några arkeologiska undersökningar.

MÅLSÄTTNING

Utredningen syftade till att kartlägga utredningsområdet för att se om någon okänd fornlämning fanns inom området och i sådana fall berördes av den aktuella exploateringen. Ytterligare ett mål var att bedöma eventuella fornlämningars art och status samt att därefter bedöma huruvida ytterligare undersökning skulle vara nödvändig.

UNDERSÖKNINGSMETOD

Fältundersökningen inleddes med studier av aktuella kartor över området och därefter inleddes en grundlig inventering av utredningsområdet i syfte att kartlägga eventuella fornlämningar. Ett par intressanta ytor och möjliga anläggningar iaktogs inom området och provgropar grävdes därefter på dessa platser (figur 4-5). Då området var kuperat och bergigt användes ingen grävmaskin utan provgropar och

anläggningar grävdes ut för hand med spade och skårslev. Provgropar och anläggningar dokumenterades på traditionellt vis med hjälp av beskrivningar, fotografering samt inmätning med GPS. Fältundersökningen kompletterades med arkivstudier av äldre kartmaterial av området (figur 3).

NATURVETENSKAPLIGA BESTÄMNINGAR

Inga naturvetenskapliga analyser utfördes på platsen.

BESKRIVNING AV UNDERSÖKNINGSOMRÅDET

Platsen för utredningen ligger i ett kontrastrikt område med ömsom kal hållmark med högre bergsplatåer och ömsom lummiga svackor med trånga igenvuxna passager och mindre gläntor. Undersökningsområdets totala storlek är 20690 meter² och varierar kraftigt i höjd. Längst upp i söder ligger en bergsplatå som är områdets högsta punkt, där höjden är cirka 26 meter över havet. Denna platå sluttar ner mot norr och avgränsades av ett brant stup (omslagsbild samt figur 6).

Figur 6. Högsta punkt i området. Bergstopp i den södra delen av utredningsområdet. Foto mot norr.

Nedanföör stupet ligger en stor glänta som inramas av två större gårdsgårdar i NÖ och i S. Gläntan avgränsas av villor i NÖ och i SV. Ett djupt dike och en stig genomlöper gläntan, i riktning NÖ-SV (figur 7 och 8). Stigen går från det nordöstra villaområdet till det sydvästra. Utmed stigen ligger en klapperstenspackning i SV, belägen i en avsats. Att döma av laga skiftes-kartan från 1839 som redovisas i figur 3, består denna yta av gammal åker- och betesmark och stigen som idag genomlöper gläntan är den gamla ägoöränsen som också finns med på kartan från 1839 (figur 3, Lantmäteriet - historiska kartor). Jordmånen i gläntan är sandig och björk, tall, lönn och ask växer på ytan. Höjden mitt i gläntan är cirka 11 meter och mellan 13-17 meter i sydväst.

Figur 7 (vänster) Gläntan. Foto mot NÖ. Figur 8 (höger) Gläntan med genomlöpande stig (foto mot väst).

Cirka 10 meter väster om gläntan, ligger en övertorvad stensamling (A1, figur 15-18, se nedan) bestående av djupt nedpressade stenar, ej helt sentida. Endast utifrån en okulär besiktning avgjordes det att stenhögen kunde vara alltifrån en skärvstenshög till ett sentida odlingsröse. Nordväst om gläntan ansluter ett bergsparti som sluttar mot öster (figur 9). Lägsta punkt på sluttningen är cirka 13 meter över havet och högsta är cirka 20 meter över havet. Norr om denna bergssluttning skär en liten lummig passage som följs av ytterligare en bergssluttning. Bergssluttningarna omsluts av villaområden i öst och i väst.

Figur 9. Bergsparti norr om glänta A (jämför figur 4).

Norr om bergssluttningarna ligger ytterligare en bergsknalle med en ansamling av ett antal större stenar bakom ett bergskrön (figur 10). Höjden vid stensamlingen är cirka 16 meter över havet. Norr om bergskrönet sluttar berget brant ner mot NV. Detta område består av igenväxt trädgårdsmark med diverse ädla växter, terrasser, planteringskanter och murar. Syrén, kastanj, alm, poppel och äppleträd växer på ytan ihop med rosenbuskar och slånbar. Då ingen trädgårdsmark eller huslämning syns på kartan från 1839 (figur 3) är dessa lämningar troligtvis yngre än så. Höjden i detta område är cirka 11 meter över havet. Enstaka större flyttblock ligger spridda i det västra området utan tydliga konstruktioner.

Figur 10. Stensamling på bergsknalle. Plats för PG11 (jämför figur 4b).

Det nordligaste partiet av undersökningsområdet utgörs av en lummig glänta och avgränsas i NV av en stor, nylagd mur/gårdsgård (figur 11) samt i norr av Hjuvik Bryggväg. Gläntan är helt bevuxen av kirshål och består troligtvis av gammal åkermark vilket även styrks av den historiska kartan. Mitt i gläntan ligger en ansamling sten som bedöms vara ett sentida odlingsröse. Norr om muren löper en äldre grusväg ut mot en modern parkering i väst.

Figur 11. Relativt nylagd mur norr om ytan med gammal odlingsmark (streckat område C på figur 4).

GRÄVNINGSIAKTTAGELSER

Efter en första genomsökning av området påbörjades provgroppsgrävningen samt undersökning av den övertorvade stensamlingen (A1). Den stora gläntan i den södra delen av området, ansågs som en av de ytor med störst potential för fynd av förhistoriskt material. I denna glänta (skuggat område A, figur 4), grävdes totalt 10 stycken provgropar (PG1-10, figur 5). Strax väster om gläntan låg den övertorvade stensamlingen. Denna torvades av och ett schakt grävdes tvärs över anläggningen (figur 15-18). På en av de centrala bergsknallarna grävdes en provgrop (PG11) intill den stensamling som låg där. I det område som tolkades som gammal trädgårds- mark (skuggat område B, figur 4) grävdes en provgrop i en gammal trädgårdsterass (PG12) och i det område som tolkades som gammal odling- eller betesmark (skuggat område C, figur 4) grävdes ytterligare en provgrop (PG13). Till sist grävdes en sista provgrop högst upp i söder, på det högsta bergspartiet i området (PG14).

BESKRIVNING AV PROVGROPAR OCH ANLÄGGNINGAR

PG1

0-5 cm – urlakningsskikt/sand

5 cm – anrikningsskikt av stenig sand.

Belägen i den sydvästra delen av glänta A, mitt på den stig som genomlöpte gläntan (se gul streckad linje, figur 4). I flintavslag med slagbula och retusch påträffades på ytan. I övrigt fyndtomt.

PG2

0-22 cm – förna

22 cm – sand

Belägen väst om PG1, ett par meter norr om stigen som löper upp från glänta A. Fyndtomt.

PG3

0-25 cm – förna

25 cm – klappersten

Belägen sydväst om PG2, i glänta A. Fyndtomt.

PG4

0-10 cm – gråbrun sand

10 cm – järnrikt anrikningsskikt/sand

Belägen öst om PG1, i glänta A. Fyndtomt.

PG5

0-20 cm – humös sand
20 cm – anrikningsskikt/sand
Belägen söder om stigen i glänta A.
Fyndtomt.

Figur 12. Provgrop i glänta A

PG6

0-20 cm – humös sand
20 cm – anrikningsskikt/sand
Belägen norr om stigen i glänta A.
Fyndtomt.

PG7

0-20 cm – humös sand
20 cm – anrikningsskikt/sand
Belägen sydväst om stigen i glänta A.
Fyndtomt.

Figur 13. Provgrop 10 i glänta A

PG8

0-20 cm – humös sand
20 cm – anrikningsskikt/sand
Belägen nordöst om stigen i glänta A.
Fyndtomt.

Figur 14. Provgrop 11 vid stensamling på bergsknalle.

PG9

0-20 cm – humös sand
20 cm – anrikningsskikt/sand
Belägen söder om stigen i glänta A.
Fyndtomt.

PG10

0-23 cm – humös sand
23-25 cm – kollins
25 – gul sand
Belägen mitt på stigen, mitt i glänta A. Fyndtomt.

PG11

0-10 cm – förna
10 cm – berg
Belägen på en plåtå mitt i undersökningsområdet, intill en mindre stensamling.
Fyndtomt.

PG12

0-5 cm – grästorv
5 cm – berg
Belägen mitt i det område som tolkades som gammal trädgårdsmark (streckat område B, figur 4). Fyndtomt.

PG13

0-5 cm – växtskikt
5-28 cm – sandig humus
28 cm – gul sand
Belägen i det område som tolkades som gammal åkermark (streckat område C, figur 4). Fynd av recent material exempelvis glas, plast m.m.

PG14

0-5 cm grästorv
5 cm – berg
Belägen på den högsta bergsplatån i den sydligaste delen av undersökningsområdet. Fyndtomt.

A1

Övertorvad stensamling, rund till formen cirka 3.5 meter i diameter och cirka en halvmeter hög. Bestående av djupt nedpressade stenar. Anläggningen rensades från enbuskar och sly och torvades därefter av. Anläggningen snittades därefter på mitten och rensades fram med skårslev. Stensamlingen visade sig vara ett sentida odlingsröse med odlingssten uppslängda på en uppstickande bergsknalle. Övrig flinta samt recenta fynd bestående av sentida porslin, metallskrot och glas påträffades i anläggningen (figur 20). En modern tomhylsa med året 1964 stämplat på tändhatten gav anläggningen ett exakt *terminus post quem*, d.v.s. en tidpunkt då röset tidigast kan ha uppförts (figur 21). Detta årtal är troligtvis tillverkningsår och anläggningen har tillkommit efter detta, antagligen under sent 1960-tal eller under 1970-tal.

Figur 15. Anläggning 1. Övertorvad stensamling cirka 10 meter norr om glänta A (jämför figur 5). Foto mot NV.

Figur 16. A1 rensad på sly och buskar. Foto mot NV.

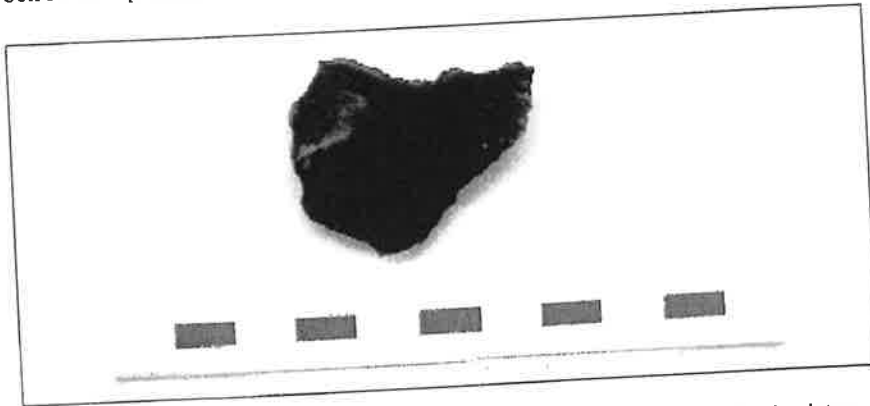
Figur 17. A I avtorvad och snittad och stensamling på bergsknalle syns framrensad i bild.
Foto mot NV.

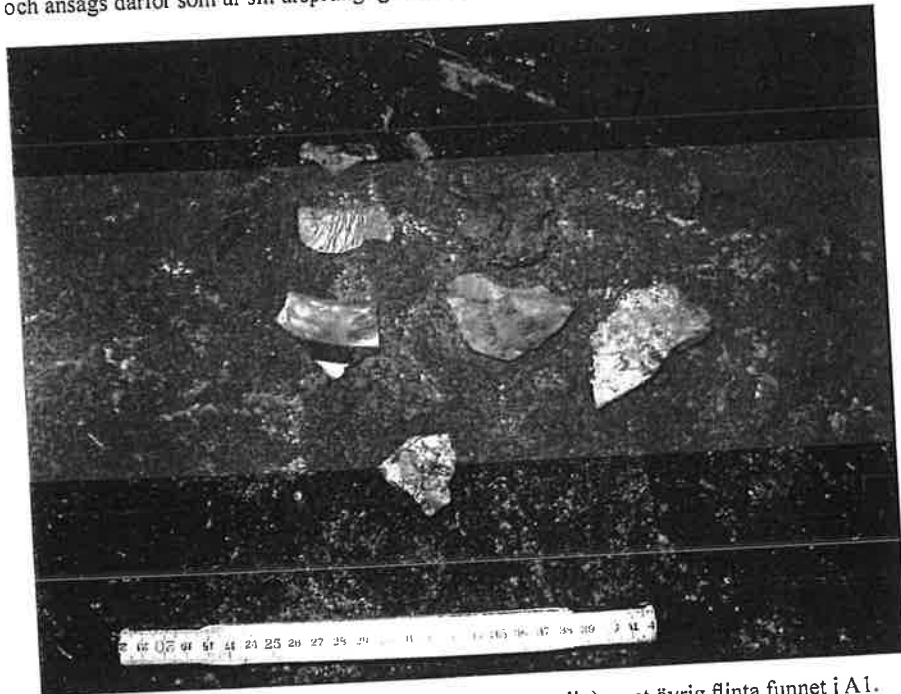
Figur 18. A I färdiggrävd och rensad på sten. Anläggningen visade sig vara sentida odlingssten, uppslängd på mindre bergsknalle. Foto mot norr.

FYNDBESKRIVNING

Det enda fynd av förhistorisk art som framkom under utredningstillfället var ett flintavslag med slagbula och retusch (figur 19). Detta hittades i marknivå, mitt på den stig som genomlöpte glänta A. En provgrop grävdes vid fyndplatsen men denna grop gav inga vidare fynd. Ej heller påträffades några andra förhistoriska fynd på utredningsytan och gläntan var i övrigt helt tom på flinta. Detta fynd bör därför betraktas som flyttat eller taget ur sin ursprungliga kontext. I anläggning A och i PG13 påträffades recent material (figur 20). Detta sparades inte.

Figur 19. Flintavslag som påträffades på stigen. Detta var det enda avslag på hela platsen och ansågs därför som ur sin ursprungliga kontext.

Figur 20. Recent material (järnskrot, glas, modernt porslin) samt övrig flinta funnet i A1.

Figur 21. Tomhylsa funnen i det sentida odlingsröset. Årtalet 1964 var tryckt på tändhatten.

TOLKNING OCH DATERING

Resultatet av utredningen var mycket magert ur arkeologisk synpunkt. I de provgropar som grävdes påträffades inga förhistoriska eller historiska fynd av den art som ansågs intressanta att spara. Ej heller framkom några historiska eller förhistoriska anläggningar eller kulturlager. Yta A och C (se figur 4) tolkas som sentida odlings- eller betesmark och yta B tolkades som gammal trädgårdsmark, troligtvis från sent 1800- tidigt 1900-tal. Att döma av laga skiftes-kartan från 1839 som redovisas i figur 3, stämmer detta väl in. I handlingarna tillhörande denna karta kan läsas att området består av åker- och betesmark samt av sandiga bergsdrågor och berg. Stigen som idag genomlöper gläntan är den gamla ägo gränsen som också finns med på kartan från 1839 (Lantmäteriet - historiska kartor). Således kan inget ytterligare sägas om utredningsytans kulturhistoriska värde utifrån undersökningen.

ANTI KVARI SK BEDÖMNING

På den berörda fastigheten fanns inga fornlämningar som påverkas av exploateringen och det föreligger således inga hinder för byggnation.

KÄLLOR

Lantmäteriets hemsida - Historiska kartor. <http://arkivsok.lantmateriet.se>
[2013-07-04]

Riksantikvarieämbetet - Fornsök. <http://www.fmis.raa.se/cocoon/fornsok/search.html>
[2013-07-04]